

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1918 kl. 1/2 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändrade villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahems-lånerörelsen.

(2:a avd.)

Jordbruksutskottet har i ett sammanhang till förberedande behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

1) nr 101 i första kammaren av herr *Jöns Pålsson m. fl.* och nr 215 i andra kammaren av herr *von Sneidern m. fl.*, av lika lydelse, vari hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta, *dels* att 2 mom. 2 stycket av gällande allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen erhåller följande ändrade lydelse: »Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet överstiger: för obebyggd jordbrukslägenhet 10,000 kronor, för bebyggd jordbrukslägenhet 7,000 kronor och för bostadslägenhet 6,000 kronor»; *dels ock* att dessa ändrade bestämmelser skola tillämpas i fråga om egnahemslån, som beviljas för år 1919 eller senare år;

2) nr 39 i andra kammaren av herr *Welin*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta att ingå till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kungl. Maj:t behagade föreskriva, att mom. 2, andra punkten i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen må erhålla följande ändrade lydelse: »Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet överstiger: för obebyggd jordbrukslägenhet 12,000 kronor, för bebyggd jordbrukslägenhet 10,500 kronor och för bostadslägenhet 6,000 kronor»;

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 10 saml. 20 häft. (Nr 36.)

3) nr 94 i andra kammaren av herr *Sjölander*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, *dels* att maximivärdet å jordbruksfastighet, varå statens egnahemslån kan erhållas, höjes: 1) för fastighet, som är obebyggd eller i behov av ombyggnad, från 8,000 till 14,000 kronor, 2) för bebyggd fastighet från 7,000 till 11,000 kronor, *dels* att lån å fastighet av det förra slaget må kunna utgå med nio tiondelar av fastighetens värde samt att ansökan om dylikt lån, där det förutsätter nyodlingar, äger företräde framför annan ansökan om egnahemslån; samt *dels* att i enlighet med egnahemssakkunnigas förslag i betänkande av den 14 oktober 1914 behörig förmedlare av statens egnahemslån må tillerkännas rätt att erhålla lån för upplåtande av egnahemslägenheter å arrende med köprätt;

4) nr 95 i andra kammaren av herr *Sjölander*, vari hemställt *dels* att maximivärdet å bostadstadslägenhet, varå statens egnahemslån kan erhållas, höjes till 7,000 kronor, *dels ock* att lånemaximum å dylik lägenhet höjes till fem sjättedelar av dylik lägenhets värde;

5) nr 40 i andra kammaren, vari herr *Nilsson* i Kristianstad hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i mom. 2 i gällande allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen, att egnahemslån för bostadslägenhet må utgå, när det beräknade värdet för dylik lägenhet icke överstiger 8,000 kronor;

6) nr 14 i andra kammaren, vari herr *Olsson* i Ramsta hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, i vad mån och på vad sätt staten kan bereda obemedlade vidsträcktare möjligheter att mot realsäkerhet och andelsborgen eller annan garanti erhålla lån för bildande av egna hem och småbruk, och därefter till riksdagen inkomma med de förslag, vartill utredningen kan föranleda;

7) nr 96 i andra kammaren, vari herr *Sjölander* hemställt, att tilläggs-lån till statens egnahemslån må utgå enligt de bestämmelser, som i 1914 års egnahemssakkunnigas betänkande föreslås, dock att värde- och lånemaxima vid beviljande av tilläggs-lån bringas i överensstämmelse med de ändringar i gällande bestämmelser för egnahemslån, som innevarande riksdag möjligen kommer att företaga.

Beträffande de skäl, som av moti-närerna anförts till stöd för de framlagda förslagen, hänvisas till motionerna.

Utskottet.

Samtliga nu förevarande motioner avse huvudsakligen att bereda möjlighet till erhållande av högre egnahemslån än nu utgår enligt kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade allmänna villkor

och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslänerörelsen. I de sex förstnämnda motionerna har för vinnande av detta syfte föreslagits en höjning av det i 2 mom. av nämnda kungörelse, sådant detta lyder enligt kungörelsen den 10 juni 1912, bestämda beräknade värdet av lägenheterna, dels för samtliga trenne slag av dessa lägenheter, dels ock för en del av dem, varjämte i herr Sjölanders motioner nr 94 och 95 tillika hemställts om en ändring av de maximibelopp, med vilka länen må utgå i förhållande till lägenheternas beräknade värde. Dessutom har herr Sjölander i motion nr 94 framlagt förslag att med obebyggd jordbruksfastighet må i här ifrågavarande avseende jämnställas jordbruksfastighet, som är i behov av ombyggnad, om företräde för lån till nyodlingar, samt om utlämnande av lån för upplåtande av egnahemslägenheter å arrende med köprätt, vilka förslag komma att i annat sammanhang upptagas. Herr Olsson i Ramsta har åter föreslagit, att staten skulle för bildande av egna hem och småbruk utlämna lån till lägenheternas fulla värde dels mot realsäkerhet, i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande föreskrifter, dels ock mot andelsborgen eller annan garanti. Slutligen har herr Sjölander i motion nr 96 hemställt om beredande av möjlighet för vissa låntagare, som erhållit lån enligt äldre bestämmelser, att genom tilläggsån få utöka de ursprungligen erhållna lånebeloppen.

Såsom i motionerna antytts hava villkoren och bestämmelserna för den av staten utövade egnahemslänerörelsen tid efter annan förändrats. Vad först angår de fastställda värdemaxima bestämdes dessa i den första egnahemsförfattningen år 1904 för jordbrukslägenheter, såväl bebyggda som obebyggda, till 5,000 kronor samt för bostadslägenheter till 3,000 kronor. Redan år 1906 blevo emellertid dessa maximivärden höjda till resp. 6,000 kronor och 4,000 kronor. Under det att detta maximivärde för bostadslägenheter bibehållits oförändrat, höjdes värdet för jordbruksfastighet år 1910 till 7,000 kronor samt beslöts slutligen vid 1912 års riksdag en uppdelning av jordbrukslägenheterna i obebyggda och bebyggda och bestämdes värdemaxima till 8,000 kronor för obebyggda och 7,000 kronor för bebyggda, efter vilka värden lån numera utgå. På sätt i motionerna framhållits hava efter de nu gällande värdegränsernas fastställande inträtt betydande prisstegringar å jord, jordbruksredskap, döda och levande inventarier samt byggnadsmaterialier. Dessa stegringar, som redan före den nuvarande kristiden voro så betydande, att redan då en höjning av värdegränserna synes hava varit motiverad, hava efter denna tids inträde ytterligare ökat högst avsevärt, och gäller detta särskilt priserna för byggnads-

materialier och jordbruksredskap. Även om det är sannolikt, att dessa av kristiden förorsakade abnorma priser efter återgång till fredliga förhållanden komma att avsevärt sjunka, läser det dock knappast kunna antagas, att de under den närmare framtiden, om ens någonsin, komma att återgå till före världskrigets utbrott gällande. Det torde därför, på sätt i motionerna framhållits, vara klart, att det mångenstädes icke blott för närvarande utan även för en lång tid framåt ej är möjligt att inom gällande värdegränser skapa nya egna hem, vare sig av jordbrukslägenhets eller bostadslägenhets natur. Utskottet finner det därför uppenbart, att, därest åt egnahemsverksamheten skall kunna beredas önskvärd fortsatt utveckling, en höjning av dessa värdegränser bör äga rum för att därigenom möjliggöra en ökning av de utgående lånen. Det synes utskottet jämväl klart, att en sådan höjning, på grund av angivna omständigheter, icke, såsom av vissa bland motionärerna påyrkats, bör avse endast en del av här ifrågavarande lägenheter, utan omfatta samtliga trenne grupper av lägenheter.

Alltifrån egnahemslånerörelsens begynnelse har, såsom jämväl i proposition i egnahemsfrågan till 1904 års riksdag framhölls, avsikten med rörelsen varit att skapa sådana lägenheter, å vilka ägaren kunde vara fullt besuten, samt att befrämja bildandet av sådana mindre lägenheter, vilkas ägare för sitt uppehälle äro hänvisade till arbetsförtjänst utom hemmen. I motionerna har föreslagits fastställande av värdegränserna dels för jordbrukslägenheter till resp. 10,000, 12,000 och 14,000 kronor för obbyggda samt resp. 7,000, 10,500 och 11,000 kronor för bebyggda, dels ock för bostadslägenheter till resp. 6,000, 7,000 och 8,000 kronor. Vid fastställande av de nya värdegränser, som föranletts av de inträdda prisstegringarna, bör, enligt utskottets åsikt, särskild hänsyn tagas till de förut angivna avsevärda stegringarna å kostnaderna för byggnadsmaterialier samt särskilt beträffande bostadslägenheter, att redan före den nuvarande kristiden inträdda prisstegringar torde hava motiverat en höjning för dessa och att dessa lägenheter i viss mån komma till utförande i och i närheten av mera tätt bebyggda samhällen, där jordvärdet är avsevärt högre än på den egentliga landsbygden. I betraktande härav och med hänsyn till ovannämnda princip synes utskottet värdena lämpligen böra bestämmas till 12,000 kronor för obebyggda jordbrukslägenheter och 9,000 kronor för bebyggda sådana samt 7,000 kronor för bostadslägenheter.

I motionerna har antytts, att de så kallade egnahemssakkunniga till Kungl. Maj:t avgivit betänkande i egnahemsfrågan. Detta betän-

kande, som avgavs den 14 oktober 1914 och innehåller bland annat förslag till förändrade allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen, har emellertid ännu icke lagts till grund för någon proposition i ämnet, ehuru en sådan bebådades till nästlidet års riksdag. Enligt vad utskottet inhämtat, är någon proposition ej heller att förvänta till innevarande riksdag. På grund härav och då det, såsom ovan framhållits, synes utskottet vara av omständigheterna påkallat, att gällande bestämmelser för egnahemslånerörelsen snarast möjligt förändras, därest denna rörelse skall kunna ytterligare utvecklas, anser utskottet nödvändigt, att redan nu en höjning av värdegränserna vidtages.

Vad däremot angår herr Olssons i Ramsta motion avser denna, såsom förut framhållits, utlämnande av län till belopp, motsvarande lägenheternas fulla värde, dels mot realsäkerhet, i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande föreskrifter, dels ock mot lämnande av andelsborgen, enligt av motionären närmare angivet förslag, eller mot annan säkerhet. Såsom av motionären framhållits var detta förslag nästlidet är föremål för riksdagens prövning på grund av en i huvudsak likalydande motion av samma motionär, men föranledde motionen, i anledning av den bebådade propositionen i egnahemsfrågan, icke till någon riksdagens åtgärd. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som förhade motionen till förberedande behandling, yttrade, såsom motionären erinrat, i sitt tillstyrkande utlåtande följande:

»Det vill synas utskottet, som om den här framförda tanken vore väl värd att underkastas en närmare granskning och prövning.

Utskottet förbiser ej, att mot densamma kunna resas en del välgående invändningar. Man kan exempelvis göra gällande, att den sporre till sparsamhet, som ligger i fordran på ett eget litet kapital hos den lånesökande, på detta sätt skulle försvinna, och man kan kanske också säga, att staten på detta sätt ger en otillbörligt stor hjälp åt den förste innehavaren av det egna hemmet, medan däremot de följande innehavarna, som genom köp förvärva lägenheten, lämnas utan allt understöd.

Det invändes måhända jämväl, att det med nuvarande höga jordpriser är ansvarslöst att uppmuntra till bildandet av egna hem, vilka svårligen kunna skänka sin innehavare en ens nödtorftig bärgning.

Utskottet kan dock ej finna, att dessa invändningar äro av så allvarlig natur, att de böra förhindra en utredning rörande det i motionen framförda förslaget. De båda senare här antydda anmärkningarna skulle nämligen, om de vore avgörande, lägga hinder i vägen för all egnahemslånerörelse, och det får väl förutsättas, att statsmakterna tagit dem

i betraktande, då de slagit in på den hittills följda vägen, och funnit, att de ej kunna uppväga egnahemsrörelsens stora och genomgripande betydelse såväl för de enskilda som för samhället i dess helhet.

Den förstnämnda anmärkningen förlorar det väsentliga av sin betydelse, om man erinrar om det ovan antydda förhållandet, att stora skaror av till egna hems skötsel lämpliga personer icke kunna med aldrig så stor sparsamhet samla det erforderliga egna kapitalet. Då man därjämte erinrar om, att stora vidder för odling lämplig mark här i landet ännu vänta på sin brukare, medan emigrationsfloden årligen till andra länder och världsdelar för bort tusentals personer, som ingenting högre önskat, än att möjligheter kunnat beredas dem att i det egna landet få jord att odla, då vill det synas utskottet, som om alla tänkbara vägar, som kunna föra till ökade möjligheter för egnahemsbildning, böra åtminstone underkastas en sakkunnig prövning, innan de avfärdas från dagordningen.»

Utskottet delar den av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott sålunda uttalade uppfattningen, att denna fråga bör göras till föremål för utredning.

Beträffande herr Sjölanders förslag angående ändrade föreskrifter om lånemaxima, synes prövningen av detta, med hänsyn till den föreslagna höjningen av värdegränserna, lämpligen kunna anstå till behandlingen av egnahemsfrågan i dess helhet. Övriga av herr Sjölander framlagda förslag — dels om upptagande av bestämmelse därom, att den för obebyggd jordbrukslägenhet bestämda värdegränsen må utsträckas att gälla även sådan bebyggd jordbrukslägenhet, för vilken nybyggnad erfordras, dels om att ansökan om lån för jordbrukslägenhet skall, där lånet avser nyodlingar, äga företräde framför annan ansökan om egnahemslån, dels om tillerkännande av rätt att erhålla lån för upplåtande av egnahemslägenheter å arrende med köprätt, dels ock om tilläggsån — synas dessa visserligen värda beaktande, men finner utskottet ej heller beträffande nämnda förslag särskild anledning föreligga att nu ingå i prövning av desamma, utan torde jämväl dessa lämpligen böra vinna beaktande i samband med behandlingen av det väntade förslaget om förändrade villkor och bestämmelser för egnahemslånerörelsen, vilket förslag, enligt utskottets förhoppning, inom en nära framtid kommer att av Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1) i anledning av förevarande motioner av herrar
Jöns Pålsson m. fl., von Sneidern m. fl., Welin, nr

94 och nr 95 av herr Sjölander, samt av herr Nilsson i Kristianstad

ej mindre för sin del besluta,

dels att bland allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen må, med ändring av nu gällande föreskrifter, stadgas, att egnahemslån ej må utgå, där det beräknade värdet överstiger: för obebyggd jordbrukslägenhet 12,000 kronor, för bebyggd jordbrukslägenhet 9,000 kronor och för bostadslägenhet 7,000 kronor,

dels ock att berörda förändrade bestämmelser må tillämpas i fråga om egnahemslån, som beviljas för år 1919 eller senare år,

än även i skrivelse till Kungl. Maj:t härom göra anmälan;

2) i anledning av herr Sjölanders motioner nr 94 och 95, i vad de icke blivit besvarade genom vad utskottet under 1) anført, och herr Sjölanders motion nr 96 samt herr Olssons i Ramsta motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t efter verkställd utredning taga under övertägande, huruvida och i vad mån i av motionärerna angivna riktningar ändrade villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen kunna anses erforderliga, samt därefter till riksdagen inkomma med de förslag, var till detta övertägande kan föranleda.

Stockholm den 18 mars 1918.

På jordbruksutskottet vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 35.

Reservation

av herrar *Aaby Ericsson, Fahlén* och *Lindblad*.
